

KS. HUBERT SIEPERT ^{a, @}

 0009-0009-1812-3491

^a Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; Wydział Teologiczny,
ul. Dewajtis 5, Stary Gmach, 01-815 Warszawa, mazowieckie, PL

[@] Hubert.Siepert@ONet.PL

EWANGELIZACJA I KATECHEZA W NAUCZANIU PAPIEŻA FRANCISZKA Między kerygmatem, mistagogią a inkulturacją

Słowa kluczowe: ewangelizacja, katecheza, kerygmat, inkulturacja, teologia pastoralna, papież Franciszek.

Abstrakt: Artykuł podejmuje analizę wizji ewangelizacji i katechezy w nauczaniu papieża Franciszka, ukazując je jako centralne wymiary działalności misyjnej i pastoralnej Kościoła. Celem opracowania jest syntetyczne przedstawienie kluczowych rysów tej wizji w trzech perspektywach, kerygmatycznej, mistagogicznej i inkulturacyjnej. W oparciu o analizę wybranych dokumentów papieskich artykuł ukazuje Kościół jako wspólnotę uczniów-misjonarzy, w której wszyscy ochrzczeni stanowią podmiot ewangelizacji. Artykuł wskazuje także na charakterystykę duchowości ewangelizatora, którą przedstawia papież Franciszek. A także kulturowy wymiar ewangelizacji, podkreślając znaczenie inkulturacji oraz dialogu z różnorodnością tradycji i symboli. Szczególna uwaga została poświęcona katechezie jako przestrzeni kerygmatu i relacji z Chrystusem, a także postulatowi jej odnowy mistagogicznej. Artykuł ukazuje spójność papieskiej wizji, w której ewangelizacja staje się stylem życia Kościoła, zakorzenionym w doświadczeniu wiary.

KS. HUBERT SIEPERT (1992–); 2021, kapłan diecezji łowickiej; 2021, mgr: teologia (AKW, Warszawa); 2024, lic. nauk teologicznych: teologia pastoralna (UKSW, Warszawa); 2025, dr nauk teologicznych: teologia pastoralna (UKSW, Warszawa); redaktor naczelny „Studia Loviciensia”; zainteresowania naukowe: relacja teologii i nowych technologii, zwłaszcza sztucznej inteligencji, relacja nauki i teologii, procesy sekularyzacji i nowe formy przeżywania religijności.

Sekcje: [Wstęp] > 1. Kościół jako podmiot ewangelizacji w ujęciu papieża Franciszka > 2. Duchowość ewangelizatora: modlitwa, świętość i parezja > 3. Ewangelizacja w perspektywie kulturowej i inkulturacyjnej > 4. Katecheza jako przestrzeń kerygmatu i relacji z Chrystusem > [Zakończenie].

Pontyfikat papieża Franciszka od samego początku charakteryzował się silnym akcentem ewangelizacyjnym. Już pierwsze miesiące jego posługi naznaczone były obradami XIII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, który poświęcony był nowej ewangelizacji¹. Co prawda Synod ten rozpoczął się jeszcze w okresie pontyfikatu papieża Benedykta XVI, jednak adhortacja apostolska *Evangelii gaudium*, będąca owocem tego zgromadzenia, jest już dokumentem autorstwa papieża Franciszka. Tekst ten, a także inne wypowiedzi oraz dokumenty poprzedniego papieża ukazują ewangelizację nie jako jedną z wielu aktywności Kościoła, lecz jako jego najbardziej fundamentalną misję.

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie zasadniczych rysów wizji ewangelizacji i katechezy w nauczaniu papieża Franciszka, ze szczególnym uwzględnieniem trzech kluczowych wymiarów: kerygmatycznego, mistagogicznego oraz inkulturacyjnego. W centrum zainteresowania znajduje się pytanie o to, w jaki sposób papież rozumie naturę głoszenia Ewangelii w warunkach współczesnego świata oraz jakie konsekwencje wypływają z tej wizji dla praktyki katechetycznej Kościoła.

Zastosowaną metodą badawczą jest analiza teologiczno-pastoralna wybranych dokumentów papieskich, przede wszystkim adhortacji *Evangelii gaudium*, *Christus vivit*, *Gaudete et exsultate* oraz *Querida Amazonia*, a także innych wybranych wypowiedzi papieskich. Artykuł ma charakter syntetyczny i interpretacyjny. Nie ogranicza się do prostego przedstawienia treści dokumentów, lecz podejmuje próbę ich systematyzacji.

Podjęta problematyka posiada istotne znaczenie pastoralne. W kontekście postępującej sekularyzacji kultury euroatlantyckiej oraz jednoczesnego dynamicznego rozwoju Kościoła w innych regionach świata, pytanie o sposób głoszenia Ewangelii staje się jednym z ważniejszych wyzwań współczesnego chrześcijaństwa. Nauczanie Franciszka daje w tej materii ciekawą wizję ewangelizacyjną, jaką Kościół może wcielać w życie.

¹ Por. P. Mąkosa, *Dynamika ewangelizacji według adhortacji apostolskiej „Evangelii gaudium” papieża Franciszka*, StP, 10(2014), s. 257.

1. Kościół jako podmiot ewangelizacji w ujęciu papieża Franciszka

Papież Franciszek w adhortacji *Evangelii gaudium* wyraźnie podkreślił, że ewangelizacja stanowi jedno z podstawowych zadań Kościoła. Jednocześnie odpowiednio ujmuje podmiot, który zajmuje się działalnością ewangelizacyjną. Kościół nie jawi się tylko jako instytucja hierarchiczna, na której czele stoi papież wraz z biskupami oraz resztą duchowieństwa. Jak można przeczytać w *Evangelii gaudium*: „Ewangelizacja jest zadaniem Kościoła. Ale ten podmiot ewangelizacji jest czymś więcej niż instytucją ukonstytuowaną i hierarchiczną. Jest on przede wszystkim ludem zmierzającym ku Bogu. Z pewnością jest to misterium sięgające korzeniami Trójcy Świętej, ale ma on swój konkretny wymiar historyczny w pielgrzymującym i ewangelizującym ludzie, przekraczającym wszelki, choć niezbędny, wyraz instytucjonalny”².

Takie ujęcie posiada głębokie zakorzenienie trynitarne – Kościół jest bowiem misterium wypływającym z życia Trójcy Świętej, przy jednoczesnym zachowaniu bardzo konkretnego wymiaru historycznego. Wspólnota Kościoła realizuje się w pielgrzymującym i ewangelizującym ludzie, który przekracza samą strukturę instytucjonalną, choć jej nie neguje. W perspektywie papieża Franciszka odpowiedzialność za głoszenie Ewangelii spoczywa nie tylko na duchowieństwie, lecz jest zadaniem wszystkich osób ochrzczonych.

Na mocy otrzymanego chrztu każdy członek Ludu Bożego staje się uczniem i misjonarzem oraz aktywnym podmiotem ewangelizacji. Każdy wierny członek Kościoła jest zobowiązany oraz uzdolniony do tego, aby przepowiadać światu Ewangelię. Myśl ta ma szczególnie znaczenie teologicznopastoralne. Wskazuje na konieczność pogłębionej formacji chrzcielnej u wiernych Kościoła katolickiego, aby ci zrozumieli, że nie tylko do Kościoła należą, ale także nim są. Z tego też tytułu koniecznym jest dążenie w praktyce duszpasterskiej do tego, aby przedstawić sakrament chrztu jako fundament życia chrześcijańskiego. Przedstawić go jako źródło życia chrześcijańskiego, umocnienie na drodze wiary oraz wezwanie do odpowiedzialności za misję ewangelizacyjną Kościoła³.

Jednocześnie należy zauważyć, że wiara bazująca na chrzcie i wzywająca do misji nie jest dokończonym projektem, lecz wezwaniem i zadaniem.

² EG, n. 111.

³ Por. K. Jeżyna, *Chrzest podstawą nowej ewangelizacji jako odpowiedzialność za Kościół*, RTK, 49(2002), nr 3, s. 66.

Każdy uczeń Chrystusa musi wystrzegać się pychy oraz arogancji. Dostrzega to w swoim nauczaniu papież Franciszek, pisząc: „Z pewnością wszyscy jesteśmy wezwani, by rozwijać się jako ewangelizatorzy. Jednocześnie starajmy się o lepszą formację, o pogłębianie naszej miłości i jaśniejsze świadectwo Ewangelii. Dlatego wszyscy powinniśmy pozwolić, by inni nas nieustannie ewangelizowali”⁴.

Chrzest i bierzmowanie nadają wiernym misję czynnego udziału w potrójnej funkcji Chrystusa: kapłańskiej, prorockiej i królewskiej. Nie oznacza to jednak zwolnienia z dalszego rozwijania i pogłębiania wiary. Przeciwnie, dynamika ewangelizacji zakłada nieustanne dojrzewanie duchowe, pogłębianie relacji z Bogiem oraz formację.

W wielu wypowiedziach papieża Franciszka wybrzmiewa silne wezwanie do aktywnego uczestnictwa świeckich w życiu społecznym i politycznym. Papież pragnie, aby jak najwięcej osób angażowało się w życie Kościoła oraz by poprzez swoje codzienne postawy i wybory osoby te głosiły Ewangelię. Wyraz temu dają słowa, które można odnaleźć w papieskiej adhortacji skierowanej do młodych *Christus vivit*. Papież Franciszek zauważa tam, że powołanie wiernych świeckich nie realizuje się jedynie w posłudze liturgicznej, lecz przede wszystkim w przestrzeni świata. Powołaniem wiernych świeckich jest przede wszystkim miłość społeczna i miłość polityczna, czyli konkretne zaangażowanie wypływające z wiary na rzecz budowy nowego społeczeństwa⁵. Świeccy powołani są do tego, aby poprzez swoją postawę, sposób myślenia i działanie, napełniali swoje środowiska wartościami wypływającymi z Ewangelii.

Wezwanie do zaangażowania się wiernych świeckich na rzecz kwestii społecznych i politycznych oraz napełnianie tych sfer wartościami ewangelicznymi jest kontynuacją nauczania poprzednich papieży. Jednocześnie stanowi wielkie wyzwanie. Już Jan Paweł II w swojej adhortacji poświęconej wiernym świeckim *Christifidelis laici* zauważył, że wśród wiernych świeckich istnieją dwie niebezpieczne tendencje. Pierwsza polega na dużym zaangażowaniu wiernych świeckich w posługi kościelne, przy jednoczesnym zaniedbaniu przez nich powinności na polu zawodowym, społecznym, gospodarczym, kulturalnym i politycznym. Druga tendencja polega na oddzielaniu wiary i Ewangelii od życia codziennego⁶.

⁴ EG, n. 121; GeE, n. 33.

⁵ Por. CV, n. 168.

⁶ Por. ChL, n. 2.

Konsekwencją takiej postawy może być utrata szansy do tego, aby wyjść z przesłaniem Chrystusa do świata.

Świeccy często znajdują się w bezpośrednim kontakcie z osobami zagubionymi duchowo, niewierzącymi, poszukującymi. To właśnie w tych codziennych relacjach, w pracy, w środowisku akademickim, wśród znajomych, możliwe staje się przekazywanie kerygmatu. Tak ujęta ewangelizacja nie ma charakteru ściśle instytucjonalnego. Dokonuje się bardziej w relacjach. Od osoby do osoby. W tym ujęciu Kościół staje się wspólnotą misyjną, dynamiczną i głęboko relacyjną, otwartą na dialog ze światem oraz przekazującą mu przesłanie Ewangelii.

2. Duchowość ewangelizatora: modlitwa, świętość i parezja

Ewangelizacja nie może zostać sprowadzona tylko do zbioru technik duszpasterskich ani do sprawnie funkcjonującej strategii komunikacyjnej. Jej źródłem oraz warunkiem powinna być głęboko przeżywana własna duchowość ewangelizatora, zakorzeniona w relacji z Bogiem, lekturze Pisma Świętego oraz przeżywanym życiu sakramentalnym. Bez tego ewangelizacja traci swoje teologiczne podstawy. Grozi jej w wtedy redukcja do kościelnego aktywizmu.

Ewangelizator musi dążyć do osobistej świętości. Ta z kolei nie jest zarezerwowana tylko dla nielicznej grupy wybranych, lecz wiąże się z powszechnym powołaniem wszystkich ochrzczonych. W adhortacji *Gaudete et exsultate* papież Franciszek wskazuje, iż świętość posiada wymiar dynamiczny i misyjny. Świętość jest parezją, tj. śmiałością, która charakteryzuje się zapalem ewangelizacyjnym przemieniającym świat i pozostawiającym w nim swój ślad⁷. Tym samym osobista świętość oraz gotowość do dawania świadectwa wierze nie stoją wobec siebie w sprzeczności, lecz wzajemnie się warunkują i uzupełniają.

Symbolicznym wyrazem tej myśli stało się znane wezwanie papieża Franciszka do tego, aby „wstać z kanapy”, skierowane do młodych podczas Światowych Dni Młodzieży w Krakowie w 2016 roku. Franciszek posłużył się metaforą kanapy jako obrazem duchowego wygodnictwa, marazmu i stagnacji. Dał temu wyraz w następujących słowach: „Sądzimy, że abyśmy byli szczęśliwi, potrzebujemy dobrej kanapy. Kanapy, która pomoże nam żyć wygodnie, spokojnie, całkiem bezpiecznie. Kanapy – jak te, które są teraz, nowoczesne, łącznie z masażami usypiającymi – które gwarantują

⁷ Por. EG, n. 129.

godziny spokoju, żeby nas przenieść w świat gier wideo i spędzania wielu godzin przed komputerem”⁸. Taka postawa może prowadzić do acedii, duchowej niechęci i znużenia. Ta z kolei może niszczyć zdrowy zapal ewangelizacyjny oraz zaangażowanie na rzecz służby innym⁹.

Odpowiedzią na zagrożenia powiązane z acedią, marazmem i zniechęceniem jest powrót do źródeł życia duchowego, a więc do modlitwy. Franciszek w sposób szczególny akcentował jej fundamentalne znaczenie dla misji Kościoła. W homilii wygłoszonej 7 maja 2013 roku do seminarzystów i osób konsekrowanych powiedział: „Jeden z was, jeden z waszych formatorów, przedwczoraj powiedział mi: ewangelizację prowadzi się na kolanach [...] Bądźcie zawsze ludźmi modlitwy! Bez nieustannej relacji z Bogiem misja staje się zawodem. Pracujesz jako kto? Jako krawiec, kucharka, ksiądz, pracujesz jako ksiądz, pracujesz jako siostra zakonna? Nie, to nie jest zawód, to coś innego. Ryzyko popadnięcia w aktywizm, zbytniego polegania na strukturach, jest wciąż obecne”¹⁰. Postawa każdego członka Kościoła nie może zostać sprowadzona tylko do pewnych funkcji, zadań, do konkretnej pracy, którą wykonuje się w określonych godzinach. Chrześcijaństwo i powołanie do świętości, z którego wypływa siła do ewangelizacji, to sposób życia, percepcja postrzegania świata oraz głęboka i zażyła relacja z Bogiem.

Wzorem tej postawy pozostaje sam Jezus Chrystus. Ewangelie wielokrotnie ukazują Go jako Tego, który w przeddzień ważnych decyzji udaje się na długą i intensywną modlitwę (por. Mk 1, 35; Mk 6, 46; Łk 5, 15). W ten sposób objawia On, że autentyczne działanie rodzi się z kontemplacji. Modlitwa nie jest więc dodatkiem do działalności misyjnej, lecz jej wewnętrznym źródłem i kryterium autentyczności.

Można powiedzieć, że ów wymóg modlitwy dotyczy w sposób szczególny osób świeckich, gdyż to one w swojej codziennej rzeczywistości – w pracy, na uczelni czy wśród znajomych – mają najwięcej sposobności do tego, aby głosić Dobrą Nowinę. Wiąże się to również z przekonaniem wyrażonym przez papieża Franciszka w *Evangelii gaudium*, że Ewangelia przekazywana jest zawsze od osoby do osoby, w indywidualnym spotkaniu i nieustannym

⁸ Franciszek, *Nie przyszliśmy na świat, aby „wegetować”, ale żeby zostawić ślad*, 30 VII 2016, <https://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/527559,papiez-franciszek-brzegi-sdm-kanapa-szczescie-slada-w-historii.html> [6.01.2026].

⁹ Por. EG, n. 30.

¹⁰ Franciszek, *Ewangelizacji dokonuje się na klęczkach*, 7 VII 2013, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/homilie/seminarzysty_07072013.html [13.01.2026].

dialogu¹¹. Dlatego też duchowość ewangelizatora powinna mieć charakter głęboko relacyjny. Poprzez doświadczenie spotkania z Bogiem głoszący Ewangelię może ukazać tę relację ludziom, z którymi spotyka się w codzienności. W tym ujęciu ewangelizacja nie jest tylko zadaniem do wykonania, ale staje się stylem życia wyrastającym z osobistej przyjaźni z Bogiem.

3. Ewangelizacja w perspektywie kulturowej i inkulturacyjnej

W nauczaniu papieża Franciszka ewangelizacja posiada wyraźny wymiar kulturowy. Głoszenie Ewangelii nie dokonuje się nigdy w abstrakcyjnej przestrzeni, lecz zawsze w konkretnych uwarunkowania historycznych i kulturowych. Adresatami orędzia zbawienia są konkretni, realni ludzie, posiadający własną tożsamość, język, historię. W rezultacie pewne formy chrześcijaństwa, które są dobrze zakorzenione w jednej szerokości geograficznej, nie mogą zostać całkowicie przeszczepione w inne miejsca. Ewangelizacja domaga się wrażliwości na różnorodność kultur¹².

W *Evangelii gaudium* Franciszek zauważył, że różnorodność kulturowa, jeśli jest dobrze rozumiana, nie będzie stanowić problemu dla jedności Kościoła: „Ewangelizacja uznaje z radością te wielorakie bogactwa, jakie Duch rodzi w Kościele. Myślenie o chrześcijaństwie monokulturowym i jednakowo brzmiącym byłoby sprzeczne z logiką Wcielenia”¹³.

Perspektywa ta ma głębokie zakorzenienie w chrystologii. Wcielenie Syna Bożego oznacza bowiem wejście Boga w konkretną historię i kulturę. Jeśli Bóg dokonuje swojego zjednoczenia z ludzkością poprzez ukonkretnienie siebie w określonej formie kulturowej, to także Ewangelia, która jest niezmienna w swojej istocie, domaga się nieustannego „przyjmowania ciała” w różnych kontekstach cywilizacyjnych. Wynika z tego, że ewangelizacja nie jest unifikacją, lecz twórczym spotkaniem wiary i kultury¹⁴.

¹¹ Por. EG, n. 127–128.

¹² Kulturę można rozumieć, za konstytucją *Gaudium et spes*, jako: „wszystko za pomocą czego człowiek doskonali i rozwija różnorodne dary ducha i ciała, usiłuje dzięki poznaniu i pracy podporządkować swojej władzy świat, zaś przez postęp obyczajów i różnych instytucji czyni bardziej ludzkim życie społeczne zarówno w rodzinie, jak i w całej społeczności obywatelskiej, a w ciągu dziejów wyraża, przekazuje i zachowuje w swoich dziełach wielkie doświadczenia duchowe i pragnienia po to, by służył rozwojowi wielu, a nawet całego rodzaju ludzkiego”. KDK, n. 53.

¹³ EG, n. 117.

¹⁴ Wynika to z dwóch przeświadczeń. Po pierwsze, chrześcijaństwo posiada w sobie ogromny potencjał kulturotwórczy, pozwalający wydoskonalać napotkane przez siebie tradycje kulturowe. Po drugie, jest religią uniwersalną, skierowaną do całej ludzkości; por. M. Rusecki, *Chrześcijaństwo jako fundament Europy*, w: *Uniwersalizm chrześcijaństwa wobec alternatywnych propozycji współczesności*, red. B. Hryciuk, Lublin 2012, s. 43.

To spotkanie wyraża się w procesie inkulturacji. Skorelowany jest on z licznymi wyzwaniem natury teologicznej, szczególnie z pytaniem, jak zharmonizować istniejącą już w wielu regionach świata pobożność oraz miejscową i spontaniczną religijność z prawdami wiary chrześcijańskiej i z Ewangelią¹⁵.

Perspektywę inkulturacji orędzia Ewangelii papież Franciszek rozwija w swojej adhortacji posynodalnej pt. *Querida Amazonia*. Podkreślił tam, że: „Proces inkulturacji, który oznacza drogi nie tylko indywidualne, ale także wspólnotowe, wymaga miłości do ludu, pełnej szacunku i zrozumienia. W znacznej części Amazonii proces ten został już zainicjowany”¹⁶.

Tak ujęta inkulturacja nie jest tylko strategią duszpasterską, lecz postawą głębokiego szacunku wobec tożsamości drugiego człowieka i jego świata znaczeń. Franciszek mocno sprzeciwia się wszelkim formom kolonializmu¹⁷, które mogą mieć miejsce także w sferze religijnej, kiedy to Ewangelia staje się pretekstem do narzucania obcych form i wzorców religijnych i kulturowych. Nie wszystko co pochodzi z rodzimych tradycji religijnych należy traktować jako przejaw zła, głupoty bądź pogaństwa. Także narracje mityczne zawierają w sobie głębokie prawdy egzystencjalne i mogą stać się przestrzenią dialogu z Ewangelią.

W *Querida Amazonia* papież Franciszek pisze, że mieszkańcy Amazonii potrafią być ludźmi szczęśliwymi, mając niewiele. Co prawda nie gromadzą wielu rzeczy, ale dzięki temu są w stanie cieszyć się małymi darami Boga. Dbają także o ekosystem i uznają, że ziemia, dając siebie, by utrzymać ich przy życiu, ma w sobie zmysł macierzyński. To z kolei powinno wyzwalać w ludziach postawę czułości i szacunku wobec świata¹⁸. Są to postawy pełne głębokiej świadomości ekologicznej, ukierunkowane na relacje oraz negatywnie odnoszące się do idei konsumpcyjnych. Podczas procesu ewangelizacji powinny być brane pod uwagę jako umożliwiające otwarcie się na Chrystusa i chrześcijańskie orędzie zbawcze.

W tym kontekście papież Franciszek dowartościowuje pobożność ludową, która często wyrasta z przetworzonych i schryścianizowanych wierzeń przedchrześcijańskich. W *Evangelii gaudium* stwierdza, że w pobożności

¹⁵ Por. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Wiara i inkulturacja*, w: *Od wiary do teologii. Dokumenty Międzynarodowej Komisji Teologicznej 1969–2000*, red. J. Królikowski, Kraków 2022, s. 274.

¹⁶ QA, n. 78.

¹⁷ Por. FT, n. 14.

¹⁸ Por. QA, n. 71.

ludowej, która jest owocem kultury przemienionej przez ducha Ewangelii, znajduje się wielka siła pobudzająca do ewangelizacji¹⁹.

Ewangelizacja jawi się w myśli papieża Franciszka jako proces dialogiczny. Kościół głosząc Chrystusa, nie stawia siebie ponad ani obok ludzkich kultur, lecz wchodzi w ich wnętrza, rozpoznając w nich ziarna prawdy oraz obszary wymagające oczyszczenia.

Jednocześnie Franciszek nie ignoruje zagrożeń związanych z inkulturacją. Zwraca uwagę na ryzyko synkretyzmu religijnego, gdy brakuje roztropnego i mądrego rozeznania między wiarą chrześcijańską a religiami pierwotnymi. Napięcie, pojawiające się pomiędzy Objawieniem a otwartością na różne kultury, stanowi nieustanne wyzwanie dla refleksji teologicznej²⁰.

4. Katecheza jako przestrzeń kerygmatu i relacji z Chrystusem

W nauczaniu papieża Franciszka katecheza nie stanowi jedynie etapu wstępnego formacji chrześcijańskiej ani tylko przekazu uporządkowanego zasobu wiedzy. Zostaje ona głęboko wpisana w samą dynamikę ewangelizacji. Jej podstawowym celem jest doprowadzenie do osobistego spotkania człowieka z Jezusem Chrystusem. Katecheza, podobnie jak ewangelizacja, ma charakter relacyjny i kerygmatyczny.

Papież Franciszek zauważa, że rozwój wiary dokonuje się poprzez katechizację dzieci, młodzieży i dorosłych. Jednak w centrum tego procesu nie stoi przekaz prawd wiary, lecz kerygma, czyli pierwsze i fundamentalne przepowiadanie wiary. Jej pierwszeństwo nie jest chronologiczne, lecz istotowe. Kerygmat stanowi serce przesłania Ewangelii. Wskazuje na miłość Boga do człowieka, dlatego też musi stać się centrum przepowiadania chrześcijańskiego, do którego nieustannie należy wracać²¹.

Błędem byłoby również przeciwstawianie kerygmy systematycznej katechezie, jakby ta druga miała być czymś bardziej solidnym lub dojrzałym. Dla papieża Franciszka cała formacja chrześcijańska jest w zasadzie pogłębieniem kerygmy²². Katecheza nie powinna zatracić swojego bazowego i ewangelizacyjnego charakteru, gdyż wówczas grozi jej redukcja do przekazu treści o charakterze bardziej abstrakcyjnym²³.

¹⁹ Por. EG, n. 126.

²⁰ Por. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Wiara i inkulturacja*, s. 276–277.

²¹ Por. EG, n. 164.

²² Por tamże, n. 165.

²³ Por tamże, n. 161.

Papież Franciszek zachęca do większego położenia akcentu na kształtowanie wiary jako przeżywanej relacji²⁴. Z tego tytułu katecheza powinna być przepełniona radością, wiarą i miłością. Nie można ograniczać się do narzucania katechizowanym sztywnych ram doktrynalnych, bez uprzedniego wprowadzenia ich do osobistej i głębokiej relacji z Chrystusem. Taką perspektywę papież Franciszek wyraził w stosunku do biskupów polskich podczas wizyty *ad limina apostolorum* w 2014 roku. Zauważył wówczas, że: „w Polsce uczestniczy w niej [katechezie] większość uczniów w szkołach. Osiągają oni dobrą znajomość prawd wiary. Jednakże religia chrześcijańska nie jest abstrakcyjną wiedzą, ale egzystencjalną znajomością Chrystusa, osobistą relacją z Bogiem, który jest miłością. Być może trzeba położyć większy nacisk na kształtowanie wiary przeżywanej jako relacja, w której doświadcza się radości bycia kochanym i zdolnym do kochania. Trzeba, by wzrastała troska katechetów i duszpasterzy, żeby nowe pokolenia mogły odkryć pełną wartość sakramentów jako uprzywilejowanego miejsca spotkania z żywym Chrystusem i jako źródła łaski”²⁵.

Celem katechezy jest zatem doprowadzenie wierzącego do głębokiej i intymnej zażyłości z Chrystusem w jego Kościele, dzięki doświadczeniu miłości, wyrażającym się w życiu sakramentalnym. Katecheza nie jest tylko przygotowaniem do przyjęcia sakramentów, lecz drogą wzrostu w relacji z Bogiem, która obejmuje życie chrześcijańskie.

Jednym z ważnych akcentów w refleksji papieża Franciszka nad katechezą, w jej kontekście ewangelizacyjnym, jest postulat jej odnowy mistagogicznej. Poprzedni następca św. Piotra zauważył, że współczesna katecheza, często oderwana od życia parafialnego, przekazuje treści wiary oraz jej prawdy. Jednakże nie wprowadza w doświadczenie wiary, przeżywanej we wspólnocie Kościoła. Podkreśla on w swoim nauczaniu, że: „spotkanie katechetyczne jest głoszeniem Słowa i jest na nim skoncentrowane, ale potrzebuje zawsze odpowiedniego środowiska i atrakcyjnej motywacji, posługiwania się wymownymi symbolami, włączenia w szeroki proces rozwoju oraz integracji wszystkich wymiarów osoby we wspólnotowym procesie słuchania i odpowiedzi”²⁶. Wypowiedź ta wskazuje, że katecheza

²⁴ Por. Franciszek, *Wiara jest osobistą relacją z Bogiem*, 20 VIII 2023, <https://archwva.pl/wiadomosci/franciszek-wiara-jest-osobista-relacja-z-bogiem/> [14.01.2026].

²⁵ Tenże, *To the Bishops of the Episcopal Conference of Poland on their ad Limina visit*, 7 II 2014, http://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2014/february/documents/papa-francesco_20140207_ad-limina-polonia.html [13.01.2026].

²⁶ EG, n. 166.

nie może być jedynie aktem komunikacyjnym na poziomie intelektualnym. Powinna natomiast angażować całego człowieka w pełni jego doświadczenia życiowego i stopniowo wprowadzać do w misterium wiary poprzez doświadczenie, symbol, znak, sakrament, celebrację i wspólnotę.

Wszystko to kieruje myśl papieża Franciszka w stronę drogi piękna tj. *via pulchritudinis*. Powinna ona być istotnym elementem formacji wiary. Katecheza powinna ukazywać całe bogactwo i piękno chrześcijaństwa. Piękno liturgii, głębię znaków sakramentalnych, bogactwo sztuki sakralnej i muzyki kościelnej. Piękno rozumiane jest tutaj jako rzeczywistość nie tylko estetyczna, ale także teologiczna. Wskazuje ono na samego Boga. Tym bardziej, że dla papieża Franciszka już sam przekaz wiary, wprowadzanie kolejnych pokoleń w wiarę chrześcijańską, jest czymś bardzo pięknym i głębokim²⁷.

Powyższa myśl dobrze rezonuje ze specyfiką współczesnej kultury, która staje się coraz bardziej skupiona i zorientowana na obrazie²⁸. Człowiek żyjący w XXI wieku odbiera rzeczywistość poprzez formy wizualne. Dlatego też w procesie ewangelizacji powinno poszukiwać się nowych metod wizualnych, które mogą przybliżyć adresatom pastoralnej działalności Kościoła treść Ewangelii. Nie chodzi naturalnie o poddanie się logice mediów bądź o estetyzację wiary, lecz o takie formy komunikacji, które w przekazie katechetycznym pozwolą człowiekowi doświadczyć i zrozumieć piękno Ewangelii.

Katecheza w nauczaniu papieża Franciszka jawi się jako przestrzeń inicjacyjna, wprowadzająca w sposób całościowy w życie chrześcijańskie. Ma ona ukazywać, że chrześcijaństwo nie jest tylko systemem przekonań, lecz drogą życia, na której podąża się za Chrystusem.

* * *

Nauczanie papieża Franciszka na temat ewangelizacji i katechezy ukazuje te dwie rzeczywistości jako nierozdzielnie ze sobą powiązane. Stanowią one trzon misji Kościoła. Ewangelizacja wyraża najgłębszą

²⁷ Por. Franciszek, *Potrzebujemy dobrych katechetów*, 27 IX 2013, <https://deon.pl/kosciol/serwis-papieski/franciszek-potrzebujemy-dobrych-katechetow,225822> [14.01.2026].

²⁸ Przyjmuje się, że współczesna kultura zachodu zdominowana jest przez obraz. W literaturze można spotkać się nawet ze stwierdzeniem, że *homo sapiens* ewoluował do *homo videns*, istoty preferującej obraz, dla której to co zostało pokazane, ma większą wartość, niż to co zostało wypowiedziane bądź napisane; por. M. Szpunar, *Kultura obrazu a ikonosfera Internetu*, „*Studia Medioznawcze*”, 34(2008), nr 3, s. 105.

tożsamość uczniów Chrystusa. Kościół istnieje po to, aby głosić światu orędzie Ewangelii, a wszyscy ochrzczeni, zarówno osoby duchowne, jak i świeccy są wezwani do uczestnictwa w tej misji jako uczniowie-misjonarze²⁹.

W wizji papieża Franciszka ewangelizacja ma charakter relacyjny, dynamiczny i duchowy. Jej fundamentem pozostaje osobista więź z Bogiem, pielęgnowana w modlitwie i życiu sakramentalnym. Bez tego duchowego źródła ewangelizacja może przekształcić się w zewnętrzny, kościelny aktywizm. Duchowość ewangelizatora rozumiana jest jako proces. Jako nieustanne powracanie do Boga i nawracanie się.

Istotnym rysem papieskiego nauczania o ewangelizacji jest wrażliwość na kontekst kulturowy. Dostrzega on, że ewangelizacja powinna zauważać pluralizm ludzkich kultur i tradycji oraz nie może skupiać się na uniformizacji chrześcijaństwa, w ramach jednego nurtu kulturowego. Wiara spotyka się z różnorodnością w procesie inkulturacji. Ten z kolei powiązany jest w logiką wcielenia. Tak jak Bóg wszedł w relacje z człowiekiem w konkretnej kulturze, tak też i Kościół głosząc Ewangelię, powinien nie tyle stać obok czy ponad dziedzictwem kulturowym ludzkości, lecz niejako wchodzić w jego głąb, aby je przemieniać.

Katecheza z kolei w ujęciu papieża Franciszka jawi się jako uprzywilejowana przestrzeń ewangelizacji. Jej centrum stanowi kerygmat tj. nieustanne głoszenie orędzia o miłości Boga objawionej w Jezusie Chrystusie. Katecheza nie stanowi tylko przekazu prawd wiary i doktryny. Powinna mieć charakter wprowadzający w życie chrześcijańskie oraz prowadzący do pogłębienia relacji z Bogiem. Stąd też postulat papieża Franciszka o odnowie mistagogicznej katechezy, która pozwala przejść od wiedzy o chrześcijaństwie do doświadczenia wiary.

Wobec wyzwań współczesności, postępującej sekularyzacji i obojętności religijnej w kulturze euroatlantyckiej oraz dynamicznego rozwoju Kościoła w innych częściach świata, refleksja papieża Franciszka ukazuje ewangelizację jako głębokie zadanie dla całego Kościoła. Jednak, jeśli chce on pozostać wierny swojej misji, musi nieustannie przypominać sobie swoje powołanie, które wyraża się w słowach Pisma Świętego, aby wszyscy doszli do poznania prawy i zostali zbawieni (por. 1Tm 2, 4). Tę misję może realizować właśnie dzięki ewangelizacji, która jest żywym i dynamicznym wprowadzaniem w doświadczenie wiary.

²⁹ Por. Franciszek, *XVI Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów. Ku Kościołowi synodalnemu – komunია, uczestnictwo, misja. Dokument końcowy*, Wrocław 2025, n. 140–151.

EVANGELIZATION AND CATECHESIS IN THE TEACHING OF POPE FRANCIS Between Kerygma, Mystagogy, and Inculturation

Keywords: evangelization, catechesis, kerygma, inculturation, pastoral theology, Pope Francis.

Abstract: The article analyses the vision of evangelization and catechesis in the teaching of Pope Francis, presenting them as central dimensions of the Church's missionary and pastoral activity. The aim of the study is to offer a synthetic presentation of the key features of this vision from three perspectives: kerygmatic, mystagogical, and inculturational. On the basis of an analysis of selected papal documents, the article portrays the Church as a community of missionary disciples in which all the baptized constitute the subject of evangelization. It also highlights the characteristics of the spirituality of the evangelizer as presented by Pope Francis, as well as the cultural dimension of evangelization, emphasizing the importance of inculturation and dialogue with the diversity of traditions and symbols. Particular attention is given to catechesis as a space of the kerygma and of relationship with Christ, as well as to the postulate of its mystagogical renewal. The article demonstrates the coherence of the papal vision, in which evangelization becomes a way of life of the Church, rooted in the experience of faith.

Sections: [Introduction] > 1. The Church as the subject of evangelization according to Pope Francis > 2. The spirituality of the evangelizer: prayer, holiness, and "parrhesia" > 3. Evangelization from cultural and inculturational perspectives > 4. Catechesis as a space for the "kerygma" and relationship with Christ > [Conclusion].

BIBLIOGRAFIA

- Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, 7 XII 1965 w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, deklaracje, dekryty*, Poznań 2002, s. 526–606.
- Jan Paweł II, *Christifideles laici*, 30 XII 1988, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_30121988_christifideles-laici.html, [14.01.2026].
- Franciszek, *Ewangelizacji dokonuje się na klęczkach*, 7 VII 2013, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/homilie/seminarzysci_07072013.html [13.01.2026].
- Franciszek, *Potrzebujemy dobrych katechetów*, 27 IX 2013, <https://deon.pl/ko-sciol/serwis-papieski/franciszek-potrzebujemy-dobrych-katechetow,225822> [14.01.2026].
- Franciszek, Adhortacja apostołska *Evangeli gaudium*, 24 XI 2013, Wrocław 2014.

- Franciszek, *To the Bishops of the Episcopal Conference of Poland on their ad Limina visit*, 7 II 2014, http://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2014/february/documents/papa-francesco_20140207_ad-limina-polonia.html [13.01.2026].
- Franciszek, *Nie przyszliśmy na świat, aby „wegetować”, ale żeby zostawić ślad*, 30 VII 2016, <https://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/527559,papiez-franciszek-brzegi-sdm-kanapa-szczescie-slal-w-historii.html> [6.01.2026].
- Franciszek, Adhortacja apostolska *Gaudete et exsultate*, 19 III 2018, Wrocław 2018.
- Franciszek, Adhortacja apostolska *Christus vivit*, 25 III 2019, Częstochowa 2019.
- Franciszek, Adhortacja apostolska *Querida Amazonia*, 2 II 2020, Wrocław 2020.
- Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti*, 3 X 2020, Kraków 2020.
- Franciszek, *Wiara jest osobistą relacją z Bogiem*, 20 VIII 2023, <https://archwwa.pl/wiadomosci/franciszek-wiara-jest-osobista-relacja-z-bogiem/> [14.01.2026].
- Franciszek, *XVI Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów. Ku Kościołowi synodalnemu – komunია, uczestnictwo, misja. Dokument końcowy*, 26 X 2024, Wrocław 2025.
- Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Wiara i inkulturacja*, w: *Od wiary do teologii. Dokumenty Międzynarodowej Komisji Teologicznej 1969–2000*, red. J. Królikowski, Kraków 2022, s. 261–282.
- Jeżyna K., *Chrzest podstawą nowej ewangelizacji jako odpowiedzialność za Kościół*, RTK, 49(2002), nr 3, s. 65–81.
- Mąkosa P., *Dynamika ewangelizacji według adhortacji apostolskiej „Evangelii gaudium” papieża Franciszka*, StP, 10(2014), s. 257–270.
- Rusecki M., *Chrześcijaństwo jako fundament Europy*, w: *Uniwersalizm chrześcijaństwa wobec alternatywnych propozycji współczesności*, red. B. Hryciuk, Lublin 2012, s. 39–94.
- Szpunar M., *Kultura obrazu a ikonosfera Internetu*, „Studia Medioznawcze”, 34(2008), nr 3, s. 105–124.